

Asia: VN/335/2019

Vesilain tarkistaminen; työryhmän mietintö

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kymenlaakson liitto kiittää lausuntopyynnöstä koskien vesilain tarkistamista koskevaa työryhmän muistiota. Vesilain tarkistamisen tavoite on elvyttää vaelluskalakantoja. Nykyisen vesilain säännökset vesitalousluvan sisältämien kalatalousvelvoitteen, kalatalousmaksun ja lupamääräysten muuttamisesta ovat tiukkoja. Tästä syystä etenkin ns. nollavelvoitelaitosten kohdalla vaelluskalakantojen nousun edistäminen on ollut hankalaa ilman vesitalousluvan haltijan halukkuutta parantaa vaelluskalojen nousumahdollisuuksia. Tästä syystä vesilakia halutaan muuttaa siten, että kalatalousvelvoite ja kalatalousmaksu voitaisiin jatkossa liittää jo aiemmin lainvoiman saaneen vesivoimalaitoksen lupaan.

Kymenlaakson liitto katsoo, että vesilain tarkistaminen on erittäin tärkeä uudistus ja välttämätön vesivoiman kestävyuden edistämiseksi. Muistion mukaan lakimuutokset tavoitteena on vahvistaa luonnonmukaisia vaelluskalakantoja ja edistää Suomen kansallisia ja kansainvälisiä monimuotoisuustavoitteita. Nämä tavoitteet ovat tärkeitä, mutta muistiossa ehdotettu lakimuutos ei kaikilta osin vastaa näihin tavoitteisiin.

Ehdotetut muutokset koskisivat vain vesivoimaloita, jotka muodostavat merkittävän vaellusesteen. Tällöin muut, pienimuotoiset patorakenteet jäävät sääntelyn ulkopuolelle. Lisäksi merkittävän vaellusesteen käsite on epämääräinen. Vesilupaa valvovan viranomaisen tulee pystyä käyttämään harkintaa merkittävän vaellusesteen arvioinnissa, ja sääntely tulee ulottaa koskemaan myös laitoksia, joissa on tehty toimia vaelluskalakantojen elvyttämiseksi, mutta jotka eivät ole johtaneet merkittäviin myönteisiin vaikutuksiin.

Kymijoki on Etelä-Suomen merkittävin lohijoki, jonka vaelluskalakannat ovat valitettavan heikkoja. Kymijoki on myös priorisoitu kansallisen kalatiestrategian kärkikohteeksi. Kymijoen sijaitsee useita vesivoimaloita, joista noususteiden kannalta merkittävimpiä ovat Kymijoen alajuoksun itähaaran Langinkosken pato ja Korkeakosken pato. Itähaaran voimalaitosten yhteydessä on kalatiet, jotka eivät vielä ole mahdollistaneet lohen luontaisen kannan kehittymistä Kymijokeen. Korkeakosken kalatie valmistui 2016 ja samassa yhteydessä kunnostettiin myös yläjuoksun jokipohjat kutualueiksi. Tulokset ovat jääneet tässä vaiheessa vielä alle odotusten. On arvioitu, että vain kymmenen prosenttia lohista, jotka nousevat Korkeakosken haaraan, jatkavat matkaansa kalatietä pitkin kosken yläpuolelle. Alkuperäisenä tavoitteena oli 90 %.

Kymijoen länsihaaran merkittävimmät nousuesteet ovat Ahvenkosken pato ja Klåsarön pato, joissa kummassakaan ei ole tällä hetkellä kalatietä. Kymijoen potentiaali merkittävänä lohijokena jää toteutumatta puuttuvien vaellusyhteyksien vuoksi. Lohen lisäksi vaellusesteistä hyötyisivät myös monet muut kalat, kuten meritaimen ja siika. Kymijoki on tunnustettu Kymenlaakson maakuntakaavassa ja merialuesuunnitelmassa merkittäväksi ekologiseksi yhteydeksi, ja kalojen luontaisen kulun mahdollistaminen tukisi maakuntakaavan ja merialuesuunnitelman tavoitteita. Kymijoen kalateiden toimimattomuus on hyvä esimerkki siitä, vaellusesteiden purkaminen edellyttää pitkäjänteistä ja jatkuvaa kehittämis-, seuranta- ja ennallistamistyötä.

Kaikkien vaellusesteitä muodostavien rakennelmien tulisi olla tarkastelun piirissä, kun arvioidaan vaelluskalakantojen luontaisen lisääntymisen varmistamista. Edellä mainittujen, Kymijoen suurten voimaloiden lisäksi on tärkeää, että myös pienempien, sähköntuotannon tai säätövoiman kannalta merkityksettömien pato- ja muiden rakenteiden poistaminen mahdollistetaan lainsäädännössä. Näiden kohdalla patorakenteiden purulla olisi merkittäviä vaikutuksia koko virtavesiekosysteemin kannalta. Lisäksi tulisi huomioida virtavesiekosysteemit kokonaisvaltaisemmin kuin vain vaelluskalakantojen osalta. Virtavedet ovat arvokkaita elinympäristöjä ja niissä elää monia muitakin uhanalaisia lajeja kuin vaelluskaloja, ja näiden elinympäristön parantaminen tulisi yhtä lailla huomioida vesilain uudistamisessa.

Luontaisen lisääntymisen varmistamiseksi kalateiden tulee olla ensisijainen vaihtoehto. Kalatalousvelvoite ei edistä luontaisesti lisääntyvät vaelluskalakannan kehittymistä, sillä laitoksessa kasvaneiden kalanpoikasten selviytyvyys luonnonvesissä on heikkoa. Kalatalousvelvoite ei myöskään poista vaellusestettä eikä siten edistä vaelluskalakantojen kulkua niiden luontaisille lisääntymisalueille.

Kalateiden toimivuuden arviointi riippuu paikallisista olosuhteista, ja kalatalousviranomaisella tulisi olla oikeus ohjata luonnon monimuotoisuuden kannalta parhaimpien käytäntöjen hyödyntämiseen kalateitä suunniteltaessa. Lisäksi kalateiden toimivuuden seuranta ja mahdollisten lisätoimien edellyttäminen vesivoimalaitostoimijalta tulee olla mahdollista, ja siihen tarvittavat resurssit tulee turvata valvontaviranomaiselle.

Vapaat virtavedet ja elinvoimaiset vaelluskalakannat ovat tärkeitä myös alueen elinvoiman kannalta. Kalastus- ja luontomatkojen edellytykset paranisivat Kymenlaaksossa merkittävästi, jos Kymijoen potentiaali Etelä-Suomen parhaana lohijokena toteutuisi edes osittain. Lisäksi vaikutukset maakunnan luonnon monimuotoisuuteen olisivat merkittäviä. Kymenlaakson liitto katsoo, että ehdotettu vesilain päivitys on keskeinen uudistus, mutta samanaikaisesti luonnon monimuotoisuus ja erilaiset vaellusesteet tulisi huomioida esitettyä kokonaisvaltaisemmin.

Hering Frank
Kymenlaakson liitto

Leino Kaisa
Kymenlaakson liitto